

Blev han katolik?

Nogle år før sin død i 2000 besøgte Victor Borge den jødiske begravelsesplads i Møllegade for at se sin farfader Nathan Rosenbaums restaurerede gravsten. Ved den lejlighed gik den verdenskendte jøde over til katolicismen ... påstod han.

Af Erik Henriques Bing

En kold og blæsende decemberdag i 1998. Beboerne i Møllegade på Nørrebro i København holder sig inden dørene. Myldretidstrafikken er droslet ned. En kvindelig fotograf står foran gitterlågen til Mosaik Nordre Begravelsesplads. Hun har flere kameraer i remme om halsen og kigger ind på gravstenene. Der er noget helt forkert. Jeg har inde fra begravelsespladsen for længst spottet hende og tænker: Ved denne fremmede paparazza ikke, at en decemberdag som i dag bør folk holde sig hjemme, og at Victor Borge med garanti ikke kommer på besøg om få minutter? Som repræsentant for Det mosaiske Troessamfund skal jeg tage imod ham, og vi har holdt besøget hemmeligt, for ikke at få en sammenstimlen af journalister og fotografer. Borge er verdens kendteste danske jøde. Så da jeg spørger hende, hvad hun har gang i, svarer hun det eneste, hun ikke må svare: "Victor Borge."

Hvor er hun fra? Politiken. Hvorfor tror hun, at Borge dukker op i Møllegade? Fordi han har sagt det til hende. De har aftalt, at hun fotograferer ham her. Hun hedder Tine Harden, og jeg får samme udtryk i ansigtet som frøen Kermit, når dukkeførereren knytter hånden. Victor Borges datter Rikke

Borge fortæller senere i Tine Hardens fotografiske værk *Victor Borge*:

"Første gang jeg mødte Tine skulle hun ledsage os på turné i Danmark og fotografere til Politiken. Der var på det tidspunkt ingen planer om at udgive en billedbog. Tine var blot et venligt menneske, der skulle følge os fra by til by og dokumentere en afholdt søns gensyn med sit fædreland. Men i løbet af kort tid blev Tine en værdifuld tilføjelse til vores lille trup. [...] Tine gjorde næsten med det samme en meget modig ting, som blev begyndelsen til en gensidig forståelse. Efter de første tre dage af turneen kopierede hun nogle af de første billeder og viste dem til far. De var fra et besøg på den jødiske begravelsesplads i København, hvor vi så min oldefars gravsten, der fornylig var restaureret ..."

Victor Borge, født Børge Rosenbaum, har selv komponeret sit nye navn. Det var i USA, og Borge var måske ikke så svært at finde på, men Victor? Det tog han efter sin spillelærer, klavervirtuosen Victor Schiøler, der igen havde sit fornavn fra faderen, komponisten Victor Bendix. Det er Victor Borge, der denne decemberdag har ønsket at se sin farfader,

Nathan Rosenbaums gravsten på begravelsespladsen i Møllegade. Erik Henriques Bing fortæller mens Victor Borge og datteren Rikke Borge ser til. Foto: Lennart Kont.

kommissionær – handlende i brugt tøj – Nathan Rosenbaums gravsted i Møllegade karré J, række 17, sten nr. 18. Gravstenen er netop blevet restaureret, og der er sat en marmorplade i den som erstatning for den oprindelige, der var gået tabt:

NATHAN ROSENBAUM F. 1814 D. 1879.

Jeg har haft forbindelse med Borge i USA. Jeg har skrevet, om han ville bekoste restaureringen. Gravstenen, en sandstensblok omslynget af stiliserede vedbend, var sunket halvt ned i jorden, og pladen var forsvundet. Jeg har nævnt, at hans farmoder, Henriette Rosenbaum, født Hartvig, der blev 102 år, ikke er begravet ved siden af sin mand, men på Mosaik Vestre Begravelsesplads i Valby. For at demonstrere, at jeg også har humoristisk sans, har jeg fortalt om en gravsten på Assistens Kirkegård, der

kun bærer inskriptionen: GUD SKE LOV. Det kunne også læses som et lettelsens suk fra de efterlevende. Borges sekretær Jim Colias har ringet og givet udtryk for overstrømmende *appreciation*, og efterfølgende har Borge fra Field Point Park, Greenwich, Connecticut 06830, den 24. maj 1997 sendt et takkebrev for initiativet:

”Tak for Deres venlige brev og ihærdige forsøg på at skabe orden i mine bedsteforældres hvilesteder. Først og fremmest har jeg altid troet at min farmor, Henriette, er begravet på Møllegades begravelsesplads. Heller ikke for mig er det lykkedes at finde yderligere oplysninger om min farfar, Nathan, udover at han kom til Danmark fra Tyrol. Forøvrigt er jeg evigt taknemmelig for at han kom og giftede sig med Henriette og at hans søn, Bernhard, giftede sig med Frederikke – det har været min lykke! Når jeg, næste

Blev han katolik?

Hatten må af da bedstefarens gravsten skal foreviges. Foto: Lennart Kont.

gang, kommer til Kbhvn skal jeg besøge begravelsespladsen og bringe det forsømte i orden. I mellemtiden modtager jeg gerne fra Dem et ja eller nej angående min bedstemor og Møllegade. Igen, tak for Deres venlige oplysning – og referatet som jeg tror egner sig bedre til brug for scenen, endskønt jeg fornylig i staten Wisconsin, på kirkegården i en mindre by, så en inskription på en gravsten, som lød: "I told you I was sick!" Med venlig hilsen – og ikke mindst til Bent Melchior, Deres hengivne Victor Borge."

I Møllegade lukker jeg Tine Harden ind. Redaktør og fotograf ved *Jødisk Orientering*, Birte Kont og Lennart Kont, indfinder sig, og så er vi parate til at modtage vores gæst. Han ankommer med Niels-Jørgen Kaiser som chauffør sammen med datteren Rikke Borge i rødbrun pels. Måske skulle Borge og-

så være klædt varmt på, for da jeg følges med ham ad grusstien til gravstedet, klager han over kulden. Det smerter i knæene, siger han og slår det hen. Så får han øje på Niels-Jørgen Kaisers hovedbeklædning, en blød, bredbræmmed hat, der er næsten identisk med den, han selv bærer. Alligevel stikker han til vennens dresscode, måske fordi han også har skjult sig bag store solbriller. Jeg har forberedt min omvisning og ved, hvad jeg vil fortælle. Har også forberedt mig på at blive skydeskive for hans milde ironi, men jeg får ikke den ære. Vi samles ved stenen over farfaderen Nathan Rosenbaums grav, og Borge står længe i dybe tanker. Så holder han en kort tale, som Birte Kont refererer i *Jødisk Orientering*, og budskabet er:

– Vi er gravalvorlige. Jeg er forfærdelig glad. Stenen er meget smuk. Det er jo lidt sent, vi mødes, bedstefar, du skal nu have tak!

Blev han katolik?

Vi er kommet for at give ham oplevelsen af dette møde med fortiden, og vores opmærksomhed er rettet mod ham. Han tager et fotografiapparat frem, et amatørkamera, og prøver gennem søgeren at fokusere på gravstenen. Det er tilsyneladende ikke så nemt. Han fumler med kameraet, skubber den bløde hat om i nakken, forsøger igen at fokusere, men opgiver. Hatten er kun til besvær, og han afviser hjælp fra datteren Rikke. Så bryder han den gamle regel, at en jødisk mand af respekt for traditionen og stedets særlige karakter bærer hovedbeklædning på en jødisk begravelsesplads. Han tager hatten af, holder den i hånden og siger tørt konstaterende:

– Jeg er blevet katolik!

Det har vi andre lidt svært ved at tro på. Vi kender ham. Hans humor. Jeg har efterlignet den, måske for ambitiøst, under mine omvisninger på begravelsespladsen her i Møllegade. Foran juvelér Peter Hertz' gravsted har jeg fortalt om hofjuvelérfirmaet på hjørnet af Købmagergade og Kronprinsensgade. I mange år – men heldigvis ikke mere – var der nær forretningen en osthandler med et stort sortiment i den åbne dør ud til gaden. Lugten var ikke til at tage fejl af, og det har sandsynligvis ikke virket sælgende på de forelskede unge par, der foran Peter Hertz' udstillingsvinduer skulle beslutte sig for de helt rigtige forlovelsesringe. Nogle har foretrukket en juvelér med blomsterhandlere som naboer. Når jeg har underholdt de besøgende med denne historie, har jeg citeret en endnu bedre fra en artikel af Victor Borge i FDB's kalender 1992:

”Når jeg kommer til København, stopper jeg ofte i stille undren foran hofjuvelér Hertz' butik i Købmagergade, betaget af skiltet, hvorpå der står: ”Pas på trinnet!” Når jeg så har stået der en halv snes minutter, går jeg altid indenfor og siger: ”De må meget undskylde, men nu har jeg altså ikke tid til at stå og passe på trinnet længere!”

”Katolikken” Victor Borge står uden hovedbeklædning på Mosaik Nordre Begravelsesplads og fotografere sin farfader Nathan Rosenbaums restaurerede gravsten. Nu er det et spørgsmål for os, den intime kreds som datteren Rikke Borge, Niels-Jørgen Kaiser, Tine Harden, Birte Kont, Lennart Kont og jeg udgør, om han fastholder sin konvertering fra jødedommen, der har Torahens ene Gud, til troen på Det Nye Testaments Gud, Treenigheden, og den i religiøse anliggender *ex cathedra* ufejlbarlige pave i Rom. Borge snupper endnu nogle billeder og lægger kameraet tilbage i lommen. Han tager hatten på hovedet, giver den et klask oveni og siger med et smil, der som bekendt er den korteste afstand mellem mennesker:

– Så, nu bliver jeg jøde igen!

Læs mere: Victor Borge: *Smilet er den korteste afstand ...*, *Erindringer fortalt til Niels-Jørgen Kaiser*, 1997; Birte Kont: ”Fornemt besøg i Møllegade” i: *Jødisk Orientering*, December 1998/Januar 1999; Tine Harden: *Victor Borge*, Introduktion af Rikke Borge, forord af Ebbe Mørk, 2000.